Голод Марія, Машлій Галина
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У забезпеченні успішного розвитку підприємств у ринкових умовах важлива роль належить контролінгу – функціонально відокремленому напряму економічної роботи, який пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції в менеджменті та використовується для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.

Як відомо, основна кінцева мета будь-якого комерційного підприємства – отримання прибутку, але у деяких випадках цілі підприємства можуть бути й іншими, – наприклад, завоювання частки ринку, усунення конкурентів, – тоді контролінг зорієнтовує зусилля підприємства у напрямку цих цілей.

У теоретичному аспекті є необхідним уточнення поняття контролінгу, який, перебуваючи на перетині систем обліку, інформаційного забезпечення, контролю та координації, посідає чільне місце в управлінні підприємством: він уособлює всі ці функції, інтегрує і координує їх. Контролінг є своєрідним механізмом саморегулювання на підприємстві, який забезпечує зворотній зв'язок в системі управління.

Для оволодіння та ефективного використання методів контролінгу менеджеру необхідно сформувати комплексне уявлення щодо завдань підприємства на конкретному етапі, володіти здатністю мислити аналітично, мати знання з широкого спектру предметів, пов'язаних з економікою, управлінням, кібернетикою. Слід мати на увазі, що не існує готових рішень для всіх проблем, з якими може зіткнутися підприємство. Реальні економічні проблеми завжди нестандартні і складні, а часу та вихідної інформації для їх вирішення зазвичай недостатньо.

Основна мета контролінгу – орієнтація управлінського процесу на досягнення всіх цілей, що стоять перед підприємством. Для цього контролінг забезпечує виконання таких функцій:

- координація управлінської діяльності задля досягнення цілей підприємства;
- інформаційна та консультаційна підтримка прийняття управлінських рішень;
- створення та забезпечення функціонування загальної інформаційної системи управління підприємством;
- досягнення раціональності управлінського процесу.

У сучасних умовах серед дослідників немає єдиної думки про сутність і функції контролінгу (табл.1).

Таблиця 1

Основні концепції контролінгу [1, с. 25]

Орієнтація концепції	Сутність та основні завдання контролінгу в рамках даної концепції
На систему обліку	Переорієнтація системи обліку з минулого в майбутнє, створення на базі облікових даних інформаційної системи підтримки управлінських рішень, пов'язаних з плануванням і контролем діяльності підприємства
На управлінську інформаційну систему	Створення загальної інформаційної системи управління (management informationsystem). Розробка концепції єдиної інформаційної системи, її впровадження, координація функціонування інформаційної системи, оптимізація інформаційних потоків
На систему управління: з акцентом на планування і контроль; з акцентом на координацію	Планування і контроль діяльності структурних підрозділів підприємства. Координація діяльності системи управління підприємством.

Вищеперераховані концепції з'явилися в різний час: першою виникла концепція, орієнтована на систему обліку (1930-і рр.); концепція, орієнтована на управлінську інформаційну систему, стала популярною в 1970-1980-х рр. (збігається за часом з бурхливим розвитком комп'ютерної техніки); концепція, орієнтована на систему управління, безпосередньо пов'язана з розвитком проектного менеджменту, появою матричних організаційних структур.

Сучасний фінансовий менеджмент розділяє цілі підприємства на дві групи: оперативні (короткострокові) і стратегічні (довгострокові, перспективні). Тому контролінг дозволяє здійснювати постійний контроль за досягненнями як стратегічних, так і оперативних цілей у фінансовій діяльності підприємства. Отже, контролінг як система включає в себе два основних аспекти: стратегічний та оперативний.

Мета стратегічного контролінгу - забезпечення виживання підприємства і "відстеження" руху підприємства до наміченої стратегічної мети фінансового розвитку. Він покликаний забезпечити обґрунтованість стратегічних планів. Перш ніж здійснювати контроль за досягненням якої-небудь мети, необхідно встановити, наскільки обґрунтовано вона обрана і наскільки реальним є її досягнення. Перевірка стратегічних планів включає в себе, як мінімум, перевірку повноти планів, їх взаємозв'язку і відсутність внутрішніх протиріч. За результатами проведеної перевірки слід або розробити систему контролю за виконанням плану, або приступити до розробки його альтернативних варіантів.

Об'єктами контролінгу в системі фінансового менеджменту є: активи, капітал (як власний, так і позиковий), фінансові результати, інвестиції й інновації, грошові потоки. Напрямки контролінгу відносно даних об'єктів представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Напрямки контролінгу в системі фінансового менеджменту [2]

Об'єкт контролінгу	Напрямки контролінгу	Допоміжні підсистеми фінансового менеджменту
Активи	1. Контроль фондоємності 2. Контроль зносу основних засобів 3. Контроль ліквідності активів 4. Перевірка стану дебіторської заборгованості	Підсистема діагностування фінансового стану, підсистема ризику
Капітал	1. Контроль ефективності використання власного капіталу 2. Контроль фінансової незалежності 3. Контроль маневреності капіталу 4. Контроль потреби в капіталі 5. Контроль платоспроможності	Підсистема планування, діагностування фінансового стану, підсистема ризику
Фінансові результати	1. Контроль ціноутворення та цінової політики, формування фінансових результатів 2. Контроль використання ресурсів 3. Контроль напрямів використання прибутку 4. Перевірка джерел покриття збитків	Підсистема планування та бюджетування, діагностування фінансового стану, підсистема ризику, підсистема маркетингу
Грошові потоки	1. Моніторінг прогнозування доходів 2. Моніторінг прогнозування витрат 3. Контроль сплати податкових зобов'язань	Підсистема планування та бюджетування, підсистема ризику, підсистема маркетингу
Інвестиції та інновації	1. Контроль доцільності інвестицій та інновацій 2. Контроль доходності інвестицій та капітальних вкладень 3. Контроль зниження ризику інвестицій 4. Контроль напрямів інвестицій та інновацій	Підсистема планування та бюджетування, підсистема ризику, підсистема маркетингу

Таким чином, очевидно простежується взаємозв'язок підсистеми контролінгу з іншими підсистемами фінансового менеджменту. Це дає можливість побудувати ефективний механізм, завдяки якому досягається взаємоузгодження різних цілей та завдань фінансового управління, інструментів та способів їх взаємодії для реалізації основних завдань контролінгу. Використання методології стратегічного контролінгу як інструменту підтримки діяльності менеджерів може істотно підвищити ефективність функціонування системи фінансового управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Маркіна І.А. Контролінг для менеджерів: навч. посіб. / І.А. Маркіна, О.М. Таран-Лала, М.В. Гунченко – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 304 с.

2. Тельнова Г. Підсистема контролінгу в системі фінансового менеджменту підприємства / Г.Тельнова //Галицький економічний вісник. — 2012. — №4 (37). — с.140-147.

Колосівська Валентина, Константюк Наталія
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств та інших суб'єктів ринку в підготовці та прийнятті управлінських рішень. Ефективність цих рішень безпосередньо залежить від об'єктивності, своєчасності та всебічності аналізу фінансового стану підприємства, а саме – від його фінансових результатів.

Під аналізом фінансових результатів діяльності слід розуміти комплекс дій щодо вивчення результатів практичної роботи підприємства за певний період, з метою визначення ступеня ефективності використання всіх ресурсів, виявлення можливих недоліків в управлінні та надання необхідної інформації для оперативного керівництва для підвищення результативності діяльності підприємства [1].

Фінансовими результатами діяльності суб'єктів господарювання є прибуток або збиток.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання якого були здійснені ці витрати [2].

Діяльність підприємств у сфері фінансових результатів спрямована на забезпечення отримання прибутку та його оптимальний розподіл і використання, а за наявності збитків – на встановлення їх причин та джерел покриття.

Фінансовий результат являє собою таку економічну категорію, яка формується поступово протягом фінансово-господарського року від різних видів діяльностей і виражається чистим доходом (прибутком), який залишається у підприємства на власні потреби. Чим би не займалося підприємство, мета отримання прибутку завжди буде залишатися на визначному місці, але цілі і шляхи його використання залежатимуть від потреб управління підприємства.